

DEBRECZENI SZEMLE

IRODALMI, SZÍNHÁZI, ZENEI ÉS KÉPZŐMŰVÉSZETI HETILAP.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre	12 korona.
Fél évre	6 "
Negyed évre	3 "
Vidéki előfizetők bélyegköltsége egész évre	2 "

Felelős szerkesztő és lapulajdonos

SZATHMÁRY ZOLTÁN

Szerkesztőség és kiadóhivatal Simonffy-utca 1. c.
földszint balra. (Piac felől 3-ik ajtó)

Hirdetések feladhatók a Thaisz-nyomdában Thaisz-
Arthur papirkereskedésében (Piac-u.)

A háboru mérlege

egyre jobban, a mi javunkra billen. Lelkünk legmagasztosabb érzései közt állapíthattuk meg, hogy a magyar katona kiválósága, harcai erényei s rettenthetlen bátorsága, halált megvető vitézsége kiverte az oroszot arról a földszávról, amelyen a Kárpátokon innen minden talpalatnyi rög, minden darab kavics Magyarországhoz tartozott.

Magyarország területén egy hét óta minden orosz katona, ha csak a lefegyverzett, fogoly muszkát nem számítjuk annak. Ebből van szép kis rakomány, csak úgy görnyednek alatta a vasúti kocsik, amelyek alig győzik szállítani.

Ha a jelek nem csalnak, az orosz hadsereg felé rohamosan közeledik a csőd, mely után csak a felszámolás következik, de minden lényegesebb harci-energia aktíva nélkül.

Azt hiszem nem nehéz megjósolni, hogy az orosz-henger félelmetessége szappan-buborékká vált. Ma még kifelé a külföldön élénk színekben tünteti fel magát, de holt bizonyos, hogy szétpukkanásának ideje elérkezik nemsokára.

Szerbia hallgat. Csak néha nyög fel, mint a lidércnyomás alatt álló ember szokott kínos álmaiban. De a sötét jövő Szerbia számára nem lázas álom, szomorú valóság.

Ma már nincs mit titkolni azon, hogy óriási erő kezd meg a királygyilkos nemzet ellen, az offenzívát. Talán mire e sorok megjelennek már patakokban fog folyni a születhér Szerbiai havon a Szerviánusok vére.

Mert Szerbiának sorsa meg van pecsételve s a félesztendei halasztás után holtbizonyos a szerb-nép elpusztításának végrehajtása.

*

Egy török példabeszéd azt mondja, hogy a bajba jutott, a káros embernek nincsenek barátai.

Az orosz-francia-angol stb. szövetségtől — egymásután kezdenek elfordulni azok a nemzetek is amelyekre Oroszország biztosan számított s a melyeknek semlegeségéért mi sem mertük volna a tűzbe tenni a kezünket.

Érdekes megfigyelni, hogy Oláhország milyen élénken tiltakozik ama angol-hazugság ellen, hogy az olaszok megizenték nekünk a háborút. A legmagyarfalóbb lapok felháborodással tiltakoznak a hamis hír ellen.... A görög király porosz (német) tábornoki, fia a trónörökös porosz-érezdesi ruhában ünneplik Vilmos császár nevezését. A görög nemzet pedig hűségesen asszisztál uralkodójának, aki csak nem régen együtt harczolt Szerbiával. Románia gabonát ad Magyaror-

szágnak, s márkát veret Németországban s magyargyűlölettől, oroszpenztől terhes lelkű-zsebű népszónoka megátkozta nemzetét, a mért Beszarábiára gondol Erdély helyett....

*

Mit mondjunk még? Minden felesleges azt hisszük, ami annak a bizonyításához szükséges, hogy ellenségeink véd- és daczszövetsége végül is megfog pukkadni tehetetlen dühében.

Abban a perben, amelyben mi győzni fogunk.

Hát már kezdheti is!

S—r.

DONOGÁN ÉS SOMOSSY
DEBRECZENBEN, KISTEMPLOM-BAZÁR.

Menyasszonyi kelengye. Kész fehérnemű. Női divat és szőnyegáruház.

SZ ABOTT ÁRAK. ELŐZÉKENY KISZOLGÁLÁS.

KRÓNIKA.

Madarász József

Ritka embernek jutott olyan magas életkor és olyan rendkívüli pályafutás, mint a héten elhunyt Madarász Józsefnek.

101 évet élt s mint a múlt század vezérsereplői közt hamarabb ismerte őt az ország, mint Kossuth Lajost, Deák Ferenczet. De az ő közszereplése után tűnnek fel az irodalomban Bárány Eötvös József, Jósika Miklós s még később Petőfi Sándor, Jókai Mór.

A sárkereszturi képviselő-kerületben 1848 június 20-ika óta volt képviselő. Tehát 64 éven keresztül. És eme emberöltőnyi idő alatt egyetlen egyszer volt ellenjelöltje. Másszor egyhangúlag, alkotmányos költségek nélkül választották meg.

És eleitől kezdve mindvégig a legszélsőbb

politikai elveket vallotta. Egyetlen esetben sem alkudott meg, mégha nézeteivel egymaga maradt is pártjában, semmiféle paktumra nem volt kapható s gyakran leghivebb pártkollégáit is keserű szemrehányásokkal, kifakadásokkal illette, ezek közt Thaly Kálmánt is hipokrizissal vádolta.

*

Mint ember esodálatos volt. Már t. i. orvosi szempontból

Növésére, alakára nézve inkább a kis-, mint középtermetűek közé tartozik. Atléta hírében sohasem állott. A sportnak sohasem volt barátja, inkább szeretett íróasztala mellett ülni és könyvekben buvárkodni. Vérékzata mindig oly heves volt, hogyha akár a megyénél, akár népgyűlésen vagy akár a parlamentben beszédet mondott, csak a három-négy bevezető frázist mondta el szenvedély nélkül, de már az ötödik mondatnál a fejébe szökött a vér és az egész arca, az egész feje olyan vörös volt s olyan vörös maradt mint a paradicsom. A hallgatója mindig abban a félelemben élt, hogy beszéd közben üti meg a guta: de soha még csak meg se legyintette. Emlékirataiban ő maga írja, hogy ifjú korában vékonypénzű, gyöngé szervezetű volt és hogy rokonsága gyakran féltette egészségét. A forradalom után, 1850-ben kilencz évi várfogságra ítéltetett, Olmützben olyan sötét, nedves és szűk — lyukba zárták, mely halálra ítélt katonák siralomháza volt. Itt sínylődött 1853-ig, mikor azonban »azon sok penész és nedvesség, mi ruháinkon is megülpedett, bennem is szenvedést, majdnem kint okozott».

»Fejem tejét — írja Madarász emlékirataiban — eleinte csak mintha vagdalták, utóbb szurták volna, végre ezek mellett nagy nyomást éreztem. Mintha számat, kéz- és lábujjaim hegyét valami össze-vissza huzná. Orvost kértem, mit sem használt. Ohajtottam, vigyenek szabadabb légre, kórházba; megtagadtatott. Midőn már csak vándorogott, egyik fogolytársra, Bieski Dániel, kuleslyukon át beszélve, ajánlotta neki, egészen mossa naponként a fejét hideg vízzel és használjon Moll Seidlitz-port. Madarász követte a tanácsot s négy hónap múlva kinjai megszűntek, meg volt edzve. Ekkor így kiáltott fel: »No, sváb! Minden gonoszságod ellenére életem meg van mentve.»

*

Mint politikus Kossuth Lajossal 1837-ben ismerkedett meg.

Ugyanakkor Kossuth Lajos, Illésy János előtt azzal jellemezte Madarász apót, hogy:

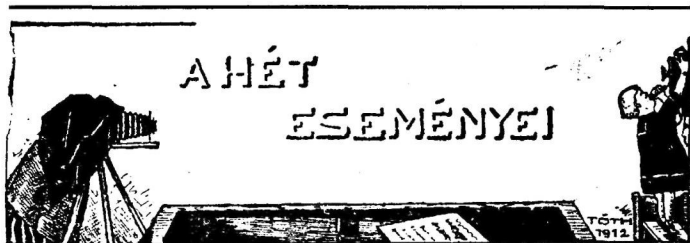
»Ilyennek képzelem Marat-t. Mintha látnám, mikor fogja kikiáltani: »Nyaktilót a József-piacra!«

Deák Ferenczel Madarász apó ugyanakkor ismerkedett meg Balatonfüreden. 1837 július 30-án volt a bemutatkozás Csányi László és Patay József jelenlétében és a heves Madarász már az első tanálkozásnál csaknem összekapott Deák Ferenczel. Deák ugyanis azzal fogadta Madarászt: »No ti forradalmárok, hogy vagytok?« Madarász pedig pulykamérgével így vágott vissza: »Inkább forradalmár, mint doktrinér!« — Mire Deák mo-

solyogva magához ölelte s így engesztelte ki: — »Csak nem akarsz ellenség gyanánt rontani ránk, akik barátaid kívánunk lenni.»

És Deák Ferenc, ámbár mindvégig politikai ellenfele volt Madarásznak, a baráti viszonyt vele mindvégig megőrizte.

Madarász apó az ő intrazigens természetével, egész életén át az elvi harezoknak és a személyes összeütközéseknek embere volt. Az ő éles támadásai kergették gróf Zichy Ödönt is abba a végzetbe, melyben hazaárulás gyanuja és vádja miatt bitófán kellett kiszenvednie. Szenvedélye és vérmérsékleténél fogva Madarász apó Kossuth Lajossal is meghasonlott a forradalom alatt és azal vádolta, hogy nem volt elég erélyes és békepárti intrikusokkal szemben. De 1867 óta maga Madarász apó közeledett Kossuthhoz és nagy része volt abban, hogy a Kossuth Lajosnál tett látogatás és a vele folytatott levelezés után, a szélső baloldal minden árnyalata fölvette a függetlenségi nevet és abban olvadt össze.

GYERTYASZENTELŐ veszedelmes jós-nap a kalendáriumban. A sok százéves néphagyomány azt tartja, hogy ha fénylik gyertyaszentelő az iziket is vedd elő. Azaz, hogyha napfényes az idő ezen a februárius napon, akkor olyan hosszú lesz a tél, hogy még az istállók elhasznált szalmáját is fel kell tüteni. Hát ami az idej elmúlt gyertyaszentelő ünnepnapot illeti, erősen napfényes időjárással köszöntött ránk s így ha himni lehet a nép ajkán élő jós versecskének, akkor hosszú télre van kilátásunk.

SZINHÁZI bizottmány nélkül. A most folyó világháboru sok függő kérdést tisztáz. Ezek közt bebizonyította, hogy színház fenállhat s színészlet létezhet színügyi bizottmány nélkül is. Szegény Zilahy Gyula, ha a világháboru után kerül Debreczenbe bizonyos, hogy élete végéig itt igazgathatott volna s nem került volna mangorló alá, minden hónapban egyszer legalább a lelke. De hát még akkor nem tudtuk azt, amit ma már tudunk, hogy színügyi bizottmány nélkül is fenállhat a színészlet s hogy nem feltétlenül szükséges valamely város színészletének a fenntartásához, hogy művészlelkű színigazgatók paislijából főzzék meg egyes színügyérek vacsoráját, hogy a szíve közepéből francsírozzanak villásreggelit.

A **DEBRECENI RENDŐRSÉG** csakugyan feladata magaslatán áll. Különösen szép eredményt dolgozik a bűnügyi osztály a nagyon hivatásos detektívek érdemes karával. Mile Pál rendőrkapitány, Pethő Pál fogalmazó s a titkos rendőrök gyönyörű munkát végeztek annak a raffinirozott betörő és tolvajbandának a kézrekerítésével is, amely legalább is 30–40 helyen követett

elrablást, lopást s amely diszes társaság két vezére s egy csapat orgazdája hüvösön is csücsül már. Pikáns kis dolog, amiről a napisajtó nem adott hírt, hogy a két betörőt ugyan tetten érték, de ha nem is hagyják — egy megrémült szobaleány jeladására s egy okos házmester kérleheltelessége folytán letartóztatni, elfogatni magukat mégis huokra kerültek volna. Érdekes, hogy — délután keresték a két gazembert s nagyon helyén való volt egyik detektivbiztos felsőhajtása, mikor a városban sehohsem lették őket ugyanis hogy: mi itt keressük őket s azalatt bizonyára betörő uton vannak. A Pethő Pál szentenciája pedig még szellemesebb volt, mikor a két gazember tetten hagyta magát érni inkább, semhogy az ő bűnösségüket kikutató rendőrök számára hagyták volna megérni az erkölcsi sikert. A jókedvű Pethő fogalmazó, dus hajának tövét vakargatva bosszuságában így sóhajtott fel:

— Minden zseniális előnyozásnál többet ér egy ostoba véletlen folytán való tettenérés.

Amely tettenérés azonban semmit sem von le a rendőrség munkájának kiválóságából.

A VENDEGLŐI KÁVÉHAZI ZÁRÓRAK, zenélési engedélyek korlátozása miatt sok a baj. A rendőrség szigoruan lép fel a kávéások, vendéglősök ellen minden esetben, ellenben a mulatni vágyó közönség, melynek 90 százalékát a felgyógyult sebesült katonák, vagy a harcztérre induló vitézek képezik, valósággal durva inzultusoknak teszik ki a vendéglő-kávéház-tulajdonosokat. — Egy derék magyar vendéglóst a Czegléd-utcában véresre vertek, jó Haasz Rezsőt a Mátyás pince vendéglősét meg lelövessel fenyegették, a mért 12 óra tájban be akart zárni. De még az előkelő Hungária distingvált közönsége is nekitámadt leg alább is rekriminációkkal a tulajdonosnak, hogy 12 óra után nem akarta a zenélést megengedni. A vendéglősök ezekkel az incidensekkel szemben védtelenül áll. Katona ugyanis nem fogad szót ilyen nem főben járó esetekben a rendőrségnek, amely — megtörtént épen a Haasz esetében nem is küld segítséget, — a kaszárnyai kirendeltség pedig azt telefonálja vissza, hogy okosan teszik a mulatók, ha még egyszer, mielőtt a harcztérre mennek, kimulatják magukat s hogy a felgyógyult sebesült is szenvedett azért a kis kiruccanásért.... Nagyon is elismerjük Rostás István főkapitány érdemeit, amiért mintaszerű rendőrséget faragott a debreczeni legénységből s tisztikarból, de a vendéglői, kávéházi zárórai dolgokban akkor lenne igazsága, ha helyreállítaná a régi, kipróbált rendszert s nem csak a lebujoknak, orfeumos (?) kávéházaknak stb. adna korlátlan zenélési, nyitvatartási engedélyt.

KÖZSÉGI BIRÁSKODÁS. Irta: Dr. Pongrácz Jenő budapesti ügyvéd. Ára: 1 korona 20 fillér, az Athenaeum kiadása. Az 1915. január 1-én életbelépett új polgári perrendtartás a községi bíróságok hatáskörét kitágította úgy, hogy a községi bíróságokra az eddigénél sokkal nagyobb feladat vár. Szükség volt ezért a községi bírásokodásra vonatkozó szabályok összeállítására és kapcsolatba hozása az ugyancsak január elsején életbelépett új bélyegtörvénnyel. A könyv magában foglalja a polgári perrendtartásnak a községi bírósá-

gokra vonatkozó szakaszait és a belügyi és igazságügyi miniszterek kibocsájtotta eljárási rendeletet, a községi bíróság perrendtartását. Az egyes szakaszokat mindenütt magyarázójegyzetek kísérik és hivatkozások az összefüggő rendelkezésekre. Az egyes beadványoknál és előterjesztéseknél a szerző idézi a bélyegtörvény megfelelő rendelkezését, ami a könyv használhatóságát különösen emeli. A könyv második része a községi bíróság ügyvitelét szabályozó miniszteri rendeletet a vonatkozó iratmintákkal felszerelve tartalmazza. A harmadik rész a törvénykezési illetékről szóló törvénynek a községi bírásokodásra vonatkozó szabályait közli kimerítő magyarázó jegyzetekkel. A jegyzetek között találjuk az illetékek behajtására, a leletre, a községi bírák felelősségére vonatkozó törvényes szabályokat és az illetékügyben használható jogorvoslatok ismertetését. A könyv kezelését megkönnyíti a részletes tartalomjegyzék és a terjedelmes tárgymutató.

FELAKASZTOTTÁK a héten azokat, akik, ha nem is voltak közvetlen okozói a mai világháborúnak, de annak lappangó tüzét, a gyalázatos akna gyújtósinórjának felgyújtásával lángalobbantották. Köztük Gabrinovits Veljkó arcát is kékre dagasztotta a hóhér kötele, aki Magyarország jövődöbéli királyának s felséges asszonyának életét oltotta ki. Nem vagyunk hívei a halálbüntetésnek, de mintha ennek a három akasztott embernek kilógó nyelvére lenne írva rá a világ legremekebb védő-beszéde, a halálbüntetés fentartása mellett. Igen, úgy érezzük, vannak bűnök, amikor joga van az emberi igazságszolgáltatásnak elvenni azt, amit nem adhat: az emberi életet. Sőt mintha ez a szálló ige is csak ama hazugságok közül való volna, amelyek ott élnek százezrek aja kán, anélkül, hogy csak valamit is jelentenének. Hiszen, — ha mondjuk, — ezeket a gazembereket két évvel ezelőtt huzzák fel nyakuknál fogva, — mint most 2 év után tették, vajjon hány emberi életet mentett volna meg az igazságszolgáltatás, a meggyilkolt felséges páron kívül is. Talán száz-ezreket?!... Olyan mély és széles ez a perspektíva, hogy az ember már csak a gondolatára is beleszédül.

A SZINHÁZI ÉLET egyre élénkebb lesz hét ről-hétre. Az énekes előadásokat a pompás énekstársulatból különösen Szentgyörgyi Márta — szubtilis finom művészete, Teleky Ilona szép hangja, Darigó Kornél eleganciája uralja, a drámai társulat estéit pedig a Halassy Mariska kivételes nagy művészete aranyozza be. A héten Sundermann elévülhetetlen színművében az Otthonban aratott Magda szerepében jelentős sikert, a mely méltán fűződik a kis művész nő legszebb diadalaihoz. Szentgyörgyi Márta a »Szibill«-ben igazolta, hogy bármelyik fővárosi színpadnak is díszére válna. Ők ketten szerettetik meg a színházat egyre jobban a debreczeni közönséggel, amely kellőképen honorálja is művészi készségüket s elhalmozza a tetszésnyilvánítások minden jelével. De tetszenek a többi szereplők is.

TÖRLEY
TALISMAN · CASINO · RÉSERVÉ

APOLLO

MOZGÓSZÍNHÁZ

Szombaton és Vasárnap

3, 5 és 7 órakor fél, 9-kor rendes helyár

Feleségem meg én

Bohózat.

Az utolsó táncz

Regényes színmű.

Kitűnő kísérő műsor.

Alföldi Takarékpénztár Debreczenben.

Piacz-utca 16. szám. (Saját palota.)

Alaptőke 2.400.000 K. Tartalékok: 1.400.000 K. Betét-állomány nyolczmillió korona.

Érdeklődésben a Pesti magyar kereskedelmi bankka!

ÜZLETÁGAI: Takarékbetétek, csekszámlák. Váltószámítás, törlesztés és jelzálogkölcsönök. Értékpapírok vétele és eladása, tőzsdei megbízások, hitel-levelek bel- és külföldre. Előleg értékpapírokra és árukra. Saját áruaktár, Safe-deposit (magánletét pénztár.)

Affiliált intézetek: Kabai takarékpénztár r.-t., Nádudvari takarékpénztár r.-t., Hajdunánási gazdasági bank r.-t., Fióktelep Vámpércs.

Villamos bevezetések

motorok, csillárok javítások
mélyen leszállított árban —

Földvári Móránál

Széchenyi-utca 55.

Telefon 168.

Nem fáj a feje másnap ha

„LITKE“ pezsgőt iszik.

Külsőleg és belsőleg egyaránt legbiztosabb

hatásu háziszser a

Próbaüveg 40 fill PALMA

Kapható: **Dr. SZELENYI ÁRPÁD**

gyógyszerésznél

Debreczen, Piacz-utca 30. szám.

Világháboru térképek

a legujabb és a legjobb kiadásban kaphatók THAISZ ARTHUR papirkereskedésében. Eredeti bolti árakon már 12 fill. kezdve.

Tábori borítékok

2 fillérjével kaphatók THAISZ ARTHUR papirkereskedésében Bika-szálloda mellett. - - - - Szintén 2 fillérjével kaphatók a

Térképzaszlócskák

Thaisz Arthur könyv és műnyomdája Debreczen Piacz-utca 7.